

הזהירו על הכנת 'כלי הדיינים' — מקל ורצועה, שופר וסנדל (לחליצה)
יש שאין גורסים 'סנדל', כי לכתחילה יהא המנעל משל היבם, ככתוב נעלו (ע' בטור חו"מ סא
ובב"ה; אמת ליעקב כאן ור"פ שופטים); —
הזהירו לב"ד שלא ישמע דברי בעל דין קודם שיבוא בע"ד חברו [ואזהרה לבעל דין שלא יטעים דבריו
לדיין קודם שיבוא בע"ד חברו]; —
'לא תכירהו' — לאהבך, ו'לא תנכרהו' — לזה שאינו אוהבך; —
[סיפרו על רב שפסל עצמו מלדון למארחו (אעפ"י שמן הדין לא נפסל. תוס').]
הזהירו הדיין שיסבול את הציבור 'כאשר ישא האומן את היונק' [ואזהרה לציבור שתהא אימת דיין עליהם]
(ח.).

דף ח

- יא. א. הומנה לדין, כיצד?
ב. דיני קנסות, בכמה? האם צריכים שיהיו הדיינים מומחים?
ג. מהו דין מוציא שם רע האמור בתורה? ובכמה דיינים הוא נידון?
- א. שלשת הדיינים שולחים שליח בית דין להזמין את הנידון. הזמין השליח בשם אחד מהם — לא אמר כלום,
עד שיאמר בשם כולם (הלכך אם לא נאות לבוא — אין משמתים אותו. פוסקים). ודוקא שלא ביום הדין,
אבל ביום הדין שהכל יודעים שכל הדיינים מקובצים או (רמב"ם), כגון שני וחמשי שבהם יושבים דיינים
כתקנת עזרא (רש"י), אף על פי שבא השליח בשם אחד — כאילו בא בשם שלשתם.
ובלבד שאותו דיין שבא השליח משמו, שזה לשנים האחרים ואינו פחות מכולם (רש"ל, מובא
בש"ך).
- ב. תנן, דיני קנסות בשלשה. ופרש רב נחמן במומחין (— סמוכים בארץ ישראל). אבל הדיוטות אמר רב,
אפילו עשרה פסולים לדיני קנסות. (ואפילו דיני קנסות המצויים. ראשונים).
- ג. הנושא את הנערה וטוען לא מצאתי לה בתולים; אם אמת היה שזינתה לאחר קידושיה ויש עדים והתראה
— חייבת סקילה. ואפילו אין עדים הפסידה כתובתה, שהאמינו חכמים לבעלה בדבר זה. חזקה אין אדם
טורח בסעודה ומפסידה.
- מרש"י מבואר שגם לרבי מאיר נאמן. והתוס' הקשו מלשון הגמרא בכתובות שמשמע למאן
דאמר כתובה דאוריתא, וכן דעת רבי מאיר — אין נאמן ללא עדים. (וע' גם בר"ן כתובות ובש"ך).
הוברר שלא היה הדבר אמת — חייב הבעל ליתן מאה כסף לאביה, ולו תהיה לאשה כל ימיו. וגם לוקה
מלקות ארבעים.
- הוכחו עדי הבעל על ידי עדים אחרים [ולא הזמין] — לפירוש רבנו תם, חייב מאה כסף
היא נשאת תחתיו. ואין כן דעת רש"י רמב"ן ומאירי. ואפילו לרבנו תם, פירש הר"ן שאינו
חייב בהכחשת 'תרי ותרי' אלא כשהוכחו מחמת עצמם, שלא כיוונו עדותם.
- נחלקו רבי מאיר וחכמים אם דין מוציא שם רע בשלשה או בעשרים ושלשה. ובארו אמוראים מחלוקתם
בכמה פנים; —

עולא פירש מחלוקתם, האם חוששים ללעז אם לאו.

א. לפירש"י, המדובר בתביעת הבעל להפסיד כתובתה. והמחלוקת היא האם חוששים שמא יבואו עדי זנות מתוך פרסום הענין, ויהא כאן דין נפשות, על כן צריך כ"ג, או אין חוששים. ולפרוש רבנו תם מדובר שהאב תובע מאה סלעים מהבעל, שעדיו מוכחשים ע"י עדים או שלא כיוונו עדותם, ולדעת חכמים חוששים שמא יביא הבעל עדים כדבריו ויצטרכו לדון בכ"ג, ואם ידונו עתה בשלשה, אולי יצא לעז על הדיינים הראשונים. לרבנו תם, אין כל מקור לכך שלתביעת הבעל יצטרכו כ"ג. וגם אין צורך בשלשה מומחין אלא די בהדיוטות. [וכן לפירש"י כתב הר"ן שצריך שלשה מומחין, כדי שאם יבוא הדבר לנפשות, יוכלו אלו השלשה להמשיך לדון. ולפי"ז צריך שלשה הראויים לדון ד"ג. משא"כ לרבנו תם].

ב. לעולא, כאשר הוזמו עדי הבעל, לדברי הכל אין אנו חוששים שמא יביא עדים אחרים כדבריו, ולכך די בשלשה גם לחכמים (כמבואר בברייתא 'תבעו ממון — בשלשה'). והמאירי נקט שאפילו הוזמו, כל עוד לא נענשו בהריגה, חוששים שמא יביא הבעל עדי זנות אחרים [כדי להציל את הווממין] וצריך בית דין של כ"ג.

רבה (י רבא) העמיד מחלוקתם באופן שנאספו כ"ג דיינים לדון דיני נפשות, ונתפזרו (לפירש"י, הבעל לא מצא עדים. לתוס' — מדובר בתביעת האב, כגון שהזים את עדי הבעל, ונתפזרו הדיינים מסיבה כלשהי) — האם דנים את ענין הממון בשלשה, או חוששים לכבודם של ראשונים שלא לדון בלעדם כיון שהתחילו לישב בדיון זה. [אבל בלא אוקימתא זו, לדברי הכל די בשלשה — שאין חוששים ללעז].

ועוד בארו שאר אמוראים לפירש מחלוקתם באופנים מסוימים שיש בהם מחלוקת האם קיימת אפשרות שידונו למיתה אם לאו — כגון בהתראה ללא הזכרת העונש המסויים (אביי); באשה חברה שלא התרו בה (רב פפא); שנמצא אחד מן העדים קרוב או פסול (רבנא); התרו בה אחרים ולא העדים; הוכחשו העדים בבדיקות ולא בחקירות.

רב אשי העמיד כשהתרו בה למלקות ולא למיתה, ונחלקו במחלוקת רבי ישמעאל וחכמים האם דיני מלקות בשלשה או בכ"ג.

[לאותם פירושים, באופן שאפשר להגיע לידי מיתה, לדברי הכל צריך כ"ג, שחוששים ללעז ולכבודם של ראשונים. כן אמר אביי, ומשמע שהוא הדין לשאר האוקימתות. עתוס'].]

הרמב"ם (סנהדרין ה,ג; נערה בתולה ג) פוסק שמתחילה דנים דין מוציא שם רע בעשרים ושלשה, ובפני הבית דוקא. ואם לא נאמנו דברי הבעל ובא האב לתובעו קנס — דינו בשלשה. [פסק כחכמים וכפירוש עולא שחוששים ללעז, כפרש"י. עפ"י כסף משנה]. ואילו המאירי נקט להלכה כרבי מאיר שאין לחוש לא ללעז ולא לכבודם של ראשונים ודי בשלשה דיינים כל שתביעת הבעל אינה אלא על ממון.

דף ט

יב. א. שלשה עדים או יותר, שנמצא אחד מהם קרוב או פסול — האם בטלה כל העדות או שמא קיימת היא בשאר?

ב. עד שהצטרף לשני עדים להעיד עדות, והוזמו שלשתם — האם חייב בעונש עדים זוממים?
ג. העובר עבירה שיש בה מיתת בית דין, והותרה שלא על פי עדי, מה דינו?